

بنیاد فیریه فواجه نصیر طوسی

آیین‌نامه اجرایی قانون اصلاح و تربیت

مصوب مهرماه ۱۳۴۷

فصل اول - سازمان قانون اصلاح و تربیت

ماده ۱ - قانون اصلاح و تربیت مرکزی است که نگاهداری، تهذیب و تربیت اطفالی را که برحسب مقررات قانون دادگاه اطفال بزهکار مصوب ۱۳۳۸ به آن سپرده می‌شود بر عهده خواهد داشت.

ماده ۲ - قانون اصلاح و تربیت دارای سه قسمت است:

الف - قسمت نگاهداری موقت.

ب - قسمت اصلاح و تربیت.

ج - زندان.

هر یک از قسمتهای مذکور از یکدیگر مجزا بوده و در هر قسمت اطفال برحسب سن با رعایت تبصره ذیل ماده ۲۳ قانون دادگاه اطفال و سابقه ارتکاب جرم و حتی الامکان از نظر نوع جرم و درجه تربیت پذیری طبقه بندی خواهند شد. به علاوه قسمتی که دختران در آن نگاهداری می‌شوند از پسران مجزا خواهد بود.

ماده ۳ - قسمت نگاهداری موقت اختصاص به اطفالی خواهد داشت که از طرف دادگاه هنوز درباره آنها اخذ تصمیم به عمل نیامده است.

اطفالی که طبق ماده ۲۰ قانون دادگاه اطفال بزهکار به این قسمت از قانون اعزام خواهند شد تا زمانی که اعلام رفع توقیف از طرف دادگاه به عمل نیامده است در آنجا خواهند ماند.

در مورد اطفالی که دادگاه برای جلوگیری از تبانی و یا سایر جهات قانونی نگاهداری انفرادی آنها را لازم می‌داند در این قسمت تا دستور ثانوی دادگاه، به طور انفرادی نگاهداری خواهند شد.

ماده ۴ - در مدت توقیف طفل در قسمت نگاهداری موقت از نظر اجرای ماده ۷ قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهکار به وسیله مددکاران اجتماعی قانون درباره سوابق خانوادگی، اجتماعی و خصوصیات اخلاقی طفل تحقیقات لازم به عمل خواهد آمد و از نظر وضع جسمانی، روانی، میزان قوه درسی و استعداد حرفه ای به وسیله متخصصین قانون مورد معاینه قرار خواهند گرفت

مجموعه سوابق جمع آوری شده در شورایی با حضور مدیر کانون و متخصصینی که از طفل معاینه به عمل آورده‌اند بررسی خواهد شد و گزارش نهایی که متضمن خصوصیات واقعی شخصیت طفل و تدابیر پیشنهادی درباره وی خواهد بود در دو نسخه تنظیم می‌گردد که یک نسخه از آن به دادگاه اطفال ارسال خواهد شد و نسخه دیگر در پرونده وی در کانون باقی خواهد ماند. در این پرونده تصمیمات دادگاه و گزارشهای واصله مربوط به طفل و نتیجه تحقیقات و معایناتی که از طرف مددکاران اجتماعی و متخصصین تهیه می‌شود نگاهداری خواهد شد پرونده مزبور شامل دو قسمت قضایی و اجتماعی خواهد بود.

ماده ۵- در قسمت اصلاح و تربیت، اطفالی نگاهداری خواهند شد که از طرف دادگاه به موجب بند ۲ ماده ۱۷ و بند ۳ ماده ۱۸ اعزام شده و یا به موجب ماده ۲۶ قانون ۱۳۳۸ دستور مجدد انتقال آنها به قسمت اصلاح و تربیت داده شده باشد.

ماده ۶- در قسمت زندان، اطفالی نگاهداری می‌شوند که از طرف دادگاه طبق بند ۴ ماده ۱۸ تصمیم اعزام به آن قسمت درباره آنها اتخاذ شده باشد.

ماده ۷- در هر یک از قسمت های مذکور در ماده ۲ این آیین نامه اطفال برحسب استعداد، سن، درجه معلومات طبق برنامه‌ای که با رعایت مواد ۱۵ و ۱۶ این آیین نامه تنظیم می‌شود مورد تعلیم و تربیت قرار خواهند گرفت. برنامه آموزش حرفه‌ای به نحوی باید اجرا شود که حتی الامکان خللی به تحصیلات عادی اطفال وارد نیاید.

ماده ۸- ترتیب نگاهداری اطفال در قسمت زندان از لحاظ صرف غذا، خواب، تعلیمات اخلاقی و حرفه‌ای به طوری است که در قسمت اصلاح و تربیت به عمل می‌آید ولی مدیر کانون می‌تواند برحسب روحیه اطفال و نوع بزه ارتكابی، آنان را از لحاظ صرف غذا یا خواب یا تعلیمات اخلاقی و حرفه‌ای و اجرا تدابیر تربیتی و تهذیبی به دسته‌هایی تقسیم نموده و معاشرت هر دسته را با دسته دیگر ممنوع بدارد.

ماده ۹- روز و ساعت ورود و خروج اطفال در دفتر کانون و پرونده آنها ثبت و منعکس خواهد شد و در بدو ورود اشیایی را که اطفال همراه خواهند داشت به بایگانی که برای نگاهداری آنها اختصاص داده شده ضمن ثبت مشخصات اشیای مزبور سپرده پس از پایان دوره توقف هنگام خروج از کانون به آنها مسترد و یا در مقابل اخذ رسید به والدین آنها داده خواهد شد.

ماده ۱۰- اطفالی که به کانون اصلاح و تربیت اعزام می‌شوند موظف هستند که طبق برنامه کانون در هفته ۳۶ ساعت در کلاسهای درسی یا در کارگاه‌های فنی و حرفه‌ای به تحصیل یا کارآموزی اشتغال داشته باشند و روزی یک ساعت ورزش نمایند.

فصل دوم - وظایف مسئولین کانون اصلاح و تربیت

ماده ۱۱- کانون اصلاح و تربیت در هر حوزه دارای یک نفر مدیر و برای هر یک از قسمتهای آموزش، نگاهداری موقت و اصلاح و تربیت و زندان، دارای یک نفر مسئول خواهد بود و تعداد کافی پزشک، روان پزشک، روان شناس متخصص، مددکار اجتماعی، مربی، آموزگار و آموزگار تعلیمات حرفه‌ای، کارمند دفتری، پزشکیار و مراقب تربیتی و انتظامی در اختیار خواهد داشت.

تبصره - مدیر مسئول کانون اصلاح و تربیت در صورت نیاز می‌تواند با تصویب وزارت دادگستری تا سه نفر معاون داشته باشد.

ماده ۱۲- مدیر کانون عهده‌دار اداره کلیه امور مربوط به کانون بوده و موظف است تصمیمات دادگاه اطفال را به موقع اجرا گذاشته و نسبت به اجرای برنامه‌های ورزشی، تربیت اخلاقی، آموزش علمی، تعلیم حرفه به اطفال و وضع غذا، بهداشت و خواب آنان مراقبت به عمل آورد.

ماده ۱۳ - مدیر کانون اصلاح و تربیت موظف است حداقل هر سه ماه یک بار گزارش کاملی از وضع رفتار و اخلاق هر طفل و پیشرفت هایی که حاصل کرده است به رییس دادگاهی که طفل را به کانون اعزام داشته است بدهد و رییس دادگاه در صورت تجدید نظر در تصمیمات قبلی اجرای تصمیمات مجدد را به کانون اعلام خواهد داشت.

تبصره - مدیر کانون می تواند قبل از مدت مذکور فوق هر گاه تغییرات محسوسی در وضع تربیتی طفل ایجاد شده باشد مراتب را به دادگاه اطفال اعلام نماید.

ماده ۱۴ - در مواردی که بر اثر بیماری یا اختلال در وضع مزاجی یا روانی طفل نگاهداری و معالجه وی در کانون اصلاح و تربیت میسر نباشد مدیر کانون مراتب را به قاضی دادگاه اطلاع خواهد داد و با موافقت او طفل را به یکی از موسسات پزشکی یا طبی - تربیتی اعزام خواهد داشت مدتی که طفل در آن موسسه بستری خواهد بود جز مدت توقف وی در کانون محسوب خواهد شد.

ماده ۱۵ - آموزگاران و مربیان عهده دار تدریس، تعلیم، تربیت و تهذیب اخلاقی اطفال هستند و طبق برنامه ای که از طرف مدیر کانون با جلب نظر متخصصین مربوط و تایید اداره خدمات اجتماعی و تصویب وزارت دادگستری تنظیم می شود عمل خواهند نمود.

تبصره - هر مربی، تربیت و راهنمایی یک گروه از اطفال را در کانون برعهده خواهد داشت و با معاونت و همکاری مراقبین تربیتی و انتظامی نسبت به اصلاح و تهذیب اخلاق آنان اقدام خواهد کرد و مراقبین تربیتی هر گروه موظفند هرگونه تغییر اخلاقی و یا دگرگونی در طرز رفتار اطفال را به اطلاع مربی گروه برسانند.

ماده ۱۶ - آموزگاران تعلیمات حرفه ای عهده دار آموختن حرفه به اطفال و اداره کارگاه های کانون بوده و طبق برنامه ای که از طرف مدیر کانون به کمک متخصصین و پس از کسب نظر اداره خدمات اجتماعی و تصویب وزارت دادگستری تهیه می شود، اقدام خواهند نمود.

ماده ۱۷ - به منظور حفظ نظم، اجرای اقدامات تربیتی، مراقبت و راهنمایی اطفال در کانون اصلاح و تربیت مأمورین مخصوصی به نام مراقب تربیتی و انتظامی در هر یک از قسمتهای کانون انجام وظیفه خواهند کرد.

مراقبت انتظامی داخل کانون به وسیله مراقبین تربیتی داخلی و مراقبت خارج آن به وسیله مراقبین خارجی کانون به عمل خواهد آمد.

مراقبین تربیتی و انتظامی کانون اصلاح و تربیت به دو درجه تقسیم می شوند:

- مراقبین تربیتی و انتظامی درجه یک که حداقل تحصیلات آنان دارا بودن گواهی نامه کامل متوسطه (یا معادل آن) خواهد بود.

- مراقبین تربیتی و انتظامی که از بین دارندگان کارنامه قبولی سوم متوسطه و ششم ابتدایی (یا معادل آنها) انتخاب خواهند شد. دارندگان کارنامه قبولی سوم متوسطه اولویت خواهند داشت.

سن مراقبین تربیتی در هر حال در بدو استخدام نباید از ۲۰ سال کمتر باشد به علاوه باید متاهل بوده و از نظر اخلاق و سلامتی جسمانی و روانی صلاحیت آنان محرز شده باشد.

برای مراقبت خارجی و حفاظت محوطه داخلی کانون اصلاح و تربیت و بدرقه اطفال و موارد دیگری که ضروری باشد ممکن است از افراد کادر پلیس عمومی استفاده شود که از حیث مسئولیت و انجام وظیفه تابع این آیین نامه خواهند بود.

کسانی که دوره اختصاصی پلیس را دیده باشند حق تقدم خواهند داشت.

تبصره - کلیه مراقبین تربیتی و انتظامی موظف هستند که قبل از شروع خدمت در کانونهای اصلاح و تربیت یک دوره آموزش تخصصی و کارآموزی عملی را که چگونگی آن از طرف وزارت دادگستری تعیین خواهد شد بگذرانند.

ماده ۱۸ - از طرف مدیر کانون یک نفر سرپرست برای مراقبین داخلی و یک نفر برای مراقبین خارج کانون تعیین خواهد شد.

تبصره - چنانچه مراقبین خارجی از افراد کادر انتظامی پلیس باشند سرپرست آنها از طرف سازمان انتظامی مربوط تعیین و در اختیار مدیر کانون قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۹ - مراقبین تربیتی و انتظامی باید به طور کشیک در تمام شبانه روز اطفال را مورد مراقبت کامل قرار داده و در موقع تغییر پست، گزارش اتفاقات و اطلاعات پست خود را از طریق مراقبین ارشد به مسئول قسمت انتظامات بدهند.

ماده ۲۰ - مراقبین تربیتی و انتظامی و مراقبین تربیتی و انتظامی ارشد موظف هستند که تحت نظارت مسئول قسمت انتظامات وظایف خود را چه از نظر مراقبت قسمت‌های مختلف کانون و اجرای برنامه‌های روزانه و چه هنگام بدرقه با نهایت دقت انجام دهند. چنانچه مراقبین در امرحفاظت مسامحه کرده و یا وسایل فرار طفلی را به نحوی از انجا فراهم سازند طبق مقررات قانون کیفر همگانی تعقیب و مجازات خواهند شد.

ماده ۲۱ - مسئولین تربیتی، مراقبین داخلی، آموزگاران و آموزگاران تعلیمات حرفه‌ای برحسب وظایفی که از نظر تربیت، مراقبت و یا آموزش اطفال برعهده دارند موظفند وضع اخلاق، رفتار، پیشرفت‌های درسی و طرز کار اطفال را در کارگاه‌های کانون به طور مرتب یادداشت نموده و چگونگی را لااقل ماهی یک بار طی گزارشی برای مدیر کانون ارسال دارند. گزارش‌ها هر ماه در شورای مذکور درماده ۴ مورد بررسی قرار خواهد گرفت و چنانچه از نظر اقدامات مراقبتی، تربیتی، علمی یا آموزش فنی و حرفه‌ای تجدیدنظر در وضع هر یک از اطفال لازم باشد نسبت به آنها اخذ تصمیم به عمل خواهد آمد.

ماده ۲۲ - اطفالی که در کانون اصلاح و تربیت به تحصیل یا کارآموزی اشتغال دارند از طرف مدیر کانون ممکن است جهت شرکت در امتحانات اخذ گواهی نامه رسمی به مراجع مربوط معرفی شوند.

تبصره - در گواهی نامه این اطفال محل آموزش یا کارآموزی قید نخواهد شد.

ماده ۲۳ - نظارت کامل در امور کانونهای اصلاح و تربیت در کشور از وظایف اداره خدمات اجتماعی وزارت دادگستری و برعهده تشکیلات وابسته به آن خواهد بود.

ماده ۲۴ - کانونهای اصلاح و تربیت موظفند هر شش ماه یک بار گزارش کاملی از وضع کانون و اقداماتی که ظرف این مدت به عمل آورده‌اند به اداره خدمات اجتماعی ارسال و طرقتی را که برای بهبود وضع کانون در نظر دارند پیشنهاد نمایند. گزارش‌های رسیده در شورایی که از این نظر در اداره خدمات اجتماعی تشکیل خواهد گردید مطرح شده و طرقتی را که موثر برای بهبود وضع هر یک از کانونها تشخیص دهند پس از تصویب وزارت دادگستری برای اجرا ابلاغ خواهند نمود.

تبصره - اداره خدمات اجتماعی وزارت دادگستری در صورت اقتضا می‌تواند به درخواست والدین یا سرپرست طفل و یا مدیر کانون اصلاح و تربیت با جلب موافقت دادگاه نسبت به انتقال طفل از کانون اصلاح و تربیت یک شهرستان به کانون محل دیگر اقدام نماید.

فصل سوم - مقررات انضباطی ، تشویقی و پایان دوره نگهداری اطفال

ماده ۲۵ - اطفالی که مقررات کانون را نقض نمایند و یا برخلاف شرایط انضباطی آن رفتار کنند برحسب مورد از طرف مدیر کانون مشمول تصمیمات انضباطی زیر خواهند شد:

- سرزنش و نصیحت.

- توبیخ.

- محرومیت از ملاقات تا پانزده روز.

- محرومیت از مکاتبه.

- محرومیت از خرید از پنج روز تا یک ماه.

- محرومیت از حضور در سینما و تالار سخنرانی.

- نگهداری انفرادی از یک تا پانزده روز.

- تقاضای اجرای ماده ۲۶ قانون ۱۳۳۸ از دادگاه.

چنانچه اطفال در مدت توقف خود در کانون اصلاح و تربیت مرتکب جرمی شوند فوراً مراتب از طرف مدیر کانون به دادگاه اعلام و در پرونده شخصی وی منعکس خواهد شد.

ماده ۲۶ - از اطفالی که به کانون اصلاح و تربیت اعزام می‌شوند فقط والدین، خویشان نزدیک، سرپرست قانونی و وکلای اطفال پس از ارایه مدرک شناسایی می‌توانند ملاقات نمایند.

تبصره - مدیر کانون می‌تواند ملاقات کسانی را که از نظر تهذیب و تربیت طفل موثر بدانند به طور استثنا اجازه دهد و در مواردی که ملاقات بعضی از افراد خانواده طفل را مضر به حال وی تشخیص دهد منع نماید و در هر حال مراتب در پرونده طفل درج خواهد شد.

ماده ۲۷ - مدیر کانون اصلاح و تربیت موظف است که به محض اتمام دوره توقف طفل در کانون نسبت به آزادی وی اقدام نماید و در صورت فوت طفل مراتب را باید فوراً به دادرسی و رییس دادگاهی که او را اعزام داشته است اعلام نماید.

ماده ۲۸ - مدیر کانون اصلاح و تربیت موظف است پانزده روز قبل از تاریخ مقرر برای آزادی اطفالی که به حکم دادگاه در کانون نگهداری می‌شوند مراتب را به اطلاع انجمن حمایت زندانیان برساند تا بخش مربوط به اطفال در انجمن مزبور طفل را تحت مراقبت قرار داده و تسهیلات لازم را از نظر وضع شغلی و تحصیلی و استقرار مجدد وی در اجتماع فراهم سازد.

ماده ۲۹ - در مورد اطفالی که مدت توقف آنها در قسمت اصلاح و تربیت و یا زندان بیش از شش ماه باشد در آخرین ماه توقف چنانچه مدیر کانون رفتار و وضع روحی و اخلاقی طفل را مناسب تشخیص دهد می تواند با اطلاع و پس از تایید قاضی دادگاهی که طفل را به کانون اعزام داشته است موافقت نماید که طفل روزها در خارج نزد کارفرمای مورد اعتماد کار کرده یا در آموزشگاهی که مورد موافقت کانون باشد تحصیل نماید و شبها به کانون مراجعت نماید.

تبصره - مدیر کانون در این باره با کارفرمای مربوط قراردادی منعقد خواهد نمود و در نحوه کار، تحصیل و حضور و غیاب اطفال به وسیله مددکاران اجتماعی یا نمایندگان که از این نظر تعیین می شوند نظارت خواهد داشت در صورت نقض مقررات این ماده به وسیله طفل مراتب فوراً جهت اتخاذ تصمیم مجدد به دادگاه مربوط اعلام خواهد شد.

ماده ۳۰ - به اطفالی که در تمام مدت توقف در کانون اصلاح و تربیت حسن رفتار نشان داده و کار آنها در کارگاهها رضایت بخش باشد به تشخیص مدیر کانون پاداش مناسبی پرداخت خواهد شد به علاوه مدیر کانون اختیار دارد در قبال خدماتی که اطفال با رعایت قانون کار از نظر سن، داوطلبانه در کانون انجام می دهند حق الزحمه مناسبی پرداخت نماید. هرگونه پرداخت پاداش و حق الزحمه به اطفال در دفتر مخصوصی ثبت و در پرونده آنان منعکس خواهد شد.

ماده ۳۱ - اطفالی که طبق بند ۴ ماده ۱۸ به زندان کانون اصلاح و تربیت سپرده می شوند تا سن ۲۰ سال تمام در آنجا نگهداری خواهند شد سپس برحسب مورد تا پایان مدت تصمیم دادگاه به قسمتی در کانون که به این دسته از نوجوانان اختصاص داده می شود منتقل خواهند گردید.

فصل چهارم - مقررات مربوط به مشاورین دادگاههای اطفال و مددکاران اجتماعی

ماده ۳۲ - حق الزحمه هر یک از مشاورین دادگاه برای هر جلسه حضور از سیصد الی پانصد ریال خواهد بود که به تناسب کار از طرف رییس دادگاه اطفال معین می شود.

ماده ۳۳ - چنانچه مشاورین بدون عذر موجه در جلسات دادگاه حاضر نشوند و یا در انجام وظیفه قصور نمایند دادگاه می تواند درخواست عزل آنها را از این سمت و تعیین جانشین آنها را بنماید - در صورت عزل یا استعفا یا فوت مشاورین، جانشین آنها به ترتیب و برای مدت مقرر در قانون انتخاب خواهد شد.

ماده ۳۴ - اشخاص زیر نمی توانند به عنوان مشاور انتخاب شوند:

۱ - کسانی که مشهور به فساد اخلاق باشند.

۲ - متجاهرین به استعمال مسکرات و معتادین به مواد افیونی و مخدره.

۳ - اشخاصی که دارای سابقه محکومیت به جنحه و جنایت باشند.

۴ - کسانی که سن آنها کمتر از ۳۵ سال باشد.

۵ - کسانی که مجرد باشند.

ماده ۳۵ - تحقیقاتی که با توجه به تبصره ذیل ماده ۷ قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهدکار درباره سوابق طفل به عمل خواهد آمد ممکن است به وسیله مددکاران اجتماعی کانونهای اصلاح و تربیت یا مددکاران اجتماعی که در دادگاههای اطفال انجام وظیفه می‌نمایند انجام شود.

ماده ۳۶ - مددکاران اجتماعی قبل از ورود به خدمت موظفند سوگند یاد کنند که در انجام وظایفی که برعهده دارند کمال صداقت و امانت را منظور داشته هنگام تحقیقات و در تهیه و تنظیم پرسشنامه‌ها هرگز برخلاف حقیقت و راستی چیزی ننویسند و آنچه را که در حین انجام وظیفه از زندگی خصوصی اشخاص مطلع می‌شوند جز در جهت انجام وظیفه‌ای که برعهده آنها محول شده است تحت هیچ عنوانی در خارج فاش نسازند.

ماده ۳۷ - حق الزحمه مددکاران اجتماعی در صورتی که مستخدم رسمی یا پیمانی باشند طبق مقررات قانون استخدام کشوری خواهد بود و در صورتی که خدمت مددکاران مستمر نبوده و اتفاقی باشد برحسب مورد و میزان کاری که انجام می‌دهند دستمزد آنها به وسیله رییس دادگاه معین خواهد شد و برای هر مورد بیش از سه هزار ریال نخواهد بود.

ماده ۳۸ - کارکنان و مسئولین فعلی دارالتادیب‌ها تا زمانی که از طرف وزارت دادگستری وسایل انتخاب و استخدام مدیران، مسئولین، کارمندان دفتری، مربیان، معلمان حرفه‌ای و مراقبین انتظامی کانونهای اصلاح و تربیت فراهم نشده تحت تعلیمات وزارت دادگستری وظایف خود را انجام خواهند داد.

ماده ۳۹ - آیین نامه مصوب ۴۵/۷/۲۴ وزیر دادگستری در خصوص اجرای قانون تشکیل دادگاه اطفال بزهدکار از تاریخ لازم الاجرا شدن این آیین نامه ملغی است.

ماده ۴۰ - این آیین نامه ده روز پس از درج در روزنامه رسمی قابل اجرا خواهد بود.